

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Гілея
Науковий вісник
збірник наукових праць

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 115 (№ 12)

Київ – 2016

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

**з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)**

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 19946 – 9746 ПР від 31 травня 2013 року

Друкється за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 04 від 24 листопада 2016 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 04 16.11.24 від 24 листопада 2016 р.)

Збірник входить до міжнародної індексації

Google Scholar; EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); EBSCO InfoBase Index (Індія). РИНЦ (Росія).

Рецензенти:

Панчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Степик М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Онисько І. Г., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Шеф–редактор:

Андрущенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Акопян В. Г.,
д-р філос. наук, ст. н. с. (Україна, Київ)
Кивлюк О. П., д-р філос. наук, ст. н. с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Відповідальний секретар:

Халамендик В. Б.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Євтух В. Б., д-р іст. наук, проф.,
член–кор. НАН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член–кор. НАН України
(Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф., член–кор. НАН України
(Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член–кор. НАН України
(Україна, Київ)

Редакційна колегія:**З історичних наук:**

Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)
Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шапавал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, професор (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жацько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Купецал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїпко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тешла С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрусин Б. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогосу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 115 (12). – 500 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально–політичних наук.

© Редакційна колегія, 2016

© Авторі статей, 2016

© Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, 2016

© ВГО Українська академія наук, 2016

19. World Armaments and Disarmament / [ed. by Bhupendra Jasani] // Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) Yearbook, 1981. – L.: Taylor & Francis Ltd., 1981. – 518 p.

References

1. Gorbachev M. S. Zhizn' i reformy / M. S. Gorbachev. – M.: «Novosti», 1995. – Kn.1. – 600 s.
2. Zolina O. M. Rol' Margaret Tjetcher v istorii razvitija sovetsko-britanskij odnoszenij // Chelovek i obshchestvo: na rubezhe tysjacheletij: Mezhdunarodnyj sbornik nauchnyh trudov. – 2001. – Vyp.5. – S.117–120.
3. Kolosov G. V. Voennno-politicheskij kurs Anglii v Evrope // G. V. Kolosov. – M.: «Nauka», 1984. – 240 s.
4. Rech' R. Rejgana 8-go marta 1983 g. («Imperija zla») [Elektronnyj resurs] // Vtoraja Holodnaja vojna. – Rezhym dostupu: http://www.coldwar.ru/raegan/evil_empire.php.
5. Truhanovskij V. G. Anglijskoe jadernoe oruzhie. Istoriko-politicheskij aspekt / V. G. Truhanovskij. – M.: Mezhdunarodnye odnoszenija, 1985. – 177 s.
6. Cherevko O. Priorityety zovnishn'oi' polityky urjadu Margaret Tetcher (1979–1990) / O. Cherevko // Mizhnarodni zv'jazky Ukraїny: naukovi poshuky i znahidky. Mizhvidomchij zbirnyk naukovykh prac'. – K., 2005. – Vyp.14. – S.325–331.
7. Shein A. I. Voennno-promyshlennyj kompleks Velikobritanii / A. I. Shein. – M.: Izd-vo Mosk. Un-ta, 1985. – 167 s.
8. Shhelokova I. N. Problemy evropejskoj bezopasnosti i politika Anglii // I. N. Shhelokova. – M.: Mezhdunar. odnoszenija, 1982. – 168 s.
9. Conservative Party General Election Manifesto 1979 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.conservative-party.net/manifestos/1979/1979_conservative-manifesto.shtml.
10. Keeble S. Britain, the Soviet Union and Russia / Sir Curtis Keeble. – New York: St. Martin's Press, 2000. – 396 p.
11. Margaret Thatcher foundation. Boycott of the Moscow Olympics, 1980 [Elektronnyj resurs] / Carter Library. – Rezhym dostupu: <http://www.margarethatcher.org>.
12. Margaret Thatcher foundation. 1980 march: howe's second budget & THE MTF5 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.margarethatcher.org>.
13. Margaret Thatcher foundation. Margaret Thatcher's files as Prime Minister, 1980 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.margarethatcher.org>.
14. Margaret Thatcher foundation. Memorandum of conversation. Thatcher-Reagan meeting at Camp David 22 December 1984 (record of conversation), December 28, 1984, Washington [Elektronnyj resurs] / Archive Reagan Library. – Rezhym dostupu: <http://www.margarethatcher.org/document/109185>.
15. Margaret Thatcher foundation. MT's relations with Jimmy Carter [Elektronnyj resurs] / Carter Library. – Rezhym dostupu: <http://www.margarethatcher.org>.
16. Margaret Thatcher foundation. Nuclear weapons: Cruise, Pershing & Trident, 1979–80 [Elektronnyj resurs] / Carter Library. – Rezhym dostupu: <http://www.margarethatcher.org>.
17. Margaret Thatcher foundation. Thatcher M. Remarks on becoming Prime Minister May 4, 1979 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.margarethatcher.org>.
18. Thatcher M. The Downing Street Years / Margaret Thatcher. – L.: Harper Collins Publishers, 1993. – 914 p.
19. World Armaments and Disarmament / [ed. by Bhupendra Jasani] // Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) Yearbook, 1981. – L.: Taylor & Francis Ltd., 1981. – 518 p.

Sadykova V. V., candidate of historical sciences, Ph.D., teacher of history of humanities military department of Military Institute of Telecommunications and Informatization (Ukraine, Kyiv), vika_sadykova@ukr.net

Military and political relations between Great Britain and the Soviet Union in the late 1970s – first half of the 80's of XX century

The article is devoted to the basic directions, problems and achievements of British-Soviet military-political relations in the late 70s – the first half of the 1980s. The paper states instability relations between Great Britain and the Soviet Union during this period with the aggression of the Soviet Union concerning Afghanistan and gross interference of the USSR in internal political processes in Poland resulting to collapse of British-Soviet relations.

It is noted that the understanding of the United Kingdom necessity to solving acute international conflict and avoidance of nuclear war, contributed to the search for ways of establishing bilateral relations by the leadership of Britain.

The author emphasized that the result of this policy has been a series of meetings of the leaders of Great Britain and the Soviet Union, which helped to identify priority areas of cooperation between the countries including disarmament, elimination of nuclear weapons, avoiding an arms race, ensuring a balance of power between the states of WTO and NATO.

Keywords: military-political, relations, Great Britain, the Soviet Union.

УДК 316.3:329«19»(477)

Левчук К. І.,

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та філософії, Вінницький національний аграрний університет (Україна, Вінниця), ki_levchuk@i.ua

ФОРМИ І МЕТОДИ ДОБРОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА УРСР (1985–1991 РОКИ)

На основі вивчення та узагальнення архівних джерел, опублікованих документів, науково-дослідної літератури, з'ясовано форми і методи діяльності Товариства Червоного Хреста УРСР в умовах трансформації суспільно-економічних відносин у добу «перебудови» (квітень 1985 – серпень 1991 роки).

Ключові слова: Товариство Червоного Хреста, благодійна діяльність, соціальний захист, гуманітарна допомога.

Товариство Червоного Хреста (ТЧХ) України протягом усіх років свого існування (з часів УНР і до наших днів) залишається найбільшою гуманітарною громадською організацією нашої держави. Низка чинників дають змогу вести мову про унікальність цієї організації. По-перше, це без сумніву, одна з найстаріших неурядових організацій, яка без перерви функціонує на території України з другої половини XIX ст. По-друге, діяльність ТЧХ України проходить під захистом міжнародного гуманітарного права (Женевські конвенції від 12 серпня 1949 рр. та Додаткові протоколи до них від 8 червня 1977 р.), що було визнано Указом Президента України від 28 жовтня 1992 року. По-третє, ТЧХ України, беручи участь у міжнародному червонохресному русі, зберігає статус всеукраїнської громадської організації. По-четверте, правовий статус ТЧХ України регламентується двома Законами України («Про символіку Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в Україні» та «Про Товариство Червоного Хреста України»), що виділяє організацію з кола інших громадських об'єднань. По-п'яте, основоположні принципи міжнародного червонохресного руху, декларуючи незалежність національного товариства від уряду своєї країни, визнають специфічний характер організації, яка одночасно є неурядовою і може розглядатись в якості допоміжного органу державної влади, особливо у наданні гуманітарної допомоги під час збройного конфлікту, стихійного лиха та соціально незахищеним верствам населення.

Мета нашого дослідження полягає в тому, щоб на основі вивчення та узагальнення архівних джерел, опублікованих документів, науково-дослідної літератури, з'ясувати форми і методи діяльності Товариства Червоного Хреста України в умовах трансформації суспільно-економічних відносин у добу «перебудови» (квітень 1985 – серпень 1991 років).

Діяльність добродійної громадської організації – Товариства Червоного Хреста (ТЧХ) України розглядали І. Усиченко, Ю. Віленський, О. Заграничний. Автори

вказують на те, що лише з проголошенням незалежності України Товариство набуло змоги стати самостійною неурядовою та позапартійною організацією та інтегруватися у міжнародний червонохресний рух [1; 2].

Деякі історики радянської доби, переосмислюючи характер тоталітарної держави, зверталися до процесу одержавлення громадських організацій та з'ясували негативні наслідки для суспільства. Так, А. Безбородов показав, що товариство Червоного Хреста СРСР повністю підпорядковувалося рішенням державних та компартійних структур. Це створювало проблеми з визнанням Товариства повноправним учасником світового червонохресного руху [3].

Радянська політична система базувалася на ідеократичних принципах – КПРС займала вершину владної піраміди, опиралася на жорстко контрольовану сферу громадської самодіяльності. «Профспілки, кооперація, комсомол та інші організації громадськості, діючи під керівництвом Комуністичної партії та беручи участь у державних справах, ... набувають політичного характеру» [4, с. 95]. Отже, політичний чинник проявляв себе у діяльності громадських організацій, статутні завдання яких, на перший погляд, мали національно-культурний, гуманітарно-просвітницький чи благодійний характер. Так, форми діяльності товариства Червоного Хреста УРСР (ТЧХ УРСР) були направлені на пропаганду здорового способу життя, на участь активістів організації у масових оздоровчих заходах, наданні медичної і соціальної допомоги самотнім старим людям, запобігання захворюванням шляхом підвищення санітарної культури населення України [5, с. 3].

Водночас на X Всесоюзному з'їзді Спілки товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця СРСР (СТЧХ і ЧП), який відбувся у червні 1986 року у Москві, було ухвалено постанову «Про статус члена виконавчого комітету Спілки товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця СРСР». У постанові, зокрема, відзначалося: «Особи, вибрані Всесоюзним з'їздом СТЧХ і ЧП до складу Виконавчого комітету СТЧХ і ЧП в якості його членів, уповноважені брати участь в реалізації Виконкомом СТЧХ і ЧП його статутних завдань у суворій відповідності з постановами з'їздів КПРС, Пленумів ЦК КПРС, Конституцією СРСР та іншим чинним законодавством» [6, с. 3].

Таким чином, характерною особливістю концептуально-правового статусу громадських організацій УРСР протягом 1985–1990 років залишалася визнання керівної і спрямовуючої ролі КПРС. Парадигма діяльності громадської організації в умовах політичної системи Радянського Союзу вимагала виконання та перевиконання соціалістичних зобов'язань, перегонів за кількісними показниками, звітування про успіхи до партійних з'їздів. Діяльність громадської організації планувалася по наростаючій від досягнутого рівня та обгрунтовувалася ідеєю прискорення соціально-економічного розвитку країни, а кількісне зростання числа членів організації давало значні кошти для утримання зростаючого бюрократичного апарату. Екстенсивне збільшення чисельного складу пересічної громадської організації відбувалося шляхом «добровільно-примусового» вклучення учнів старших класів, студентів, робітників та колгоспників. При цьому абсолютна більшість членів громадських організацій

не прагнула іншої форми участі у реалізації статутних завдань своїх об'єднань, крім сплати членських внесків.

Лібералізація суспільно-політичного життя під впливом перебудовчих процесів, та становлення неформальних об'єднань, впливали на чисельність громадських організацій. Так, можливості екстенсивного зростання ТЧХ УРСР вичерпалися у 1987 році. Якщо число первинних організацій Товариства продовжувало повільно збільшуватися – з 69326 у 1985 році до 70308 у 1987, то зменшення у 1987 році числа членів товариства на 40 тис. осіб засвідчило необхідність пошуків нових форм та методів діяльності. Хоча у 1988 році число членів товариства збільшилося на 200 тис. осіб та сягнуло 57,6 відсотка населення України [7, арк. 71], наступного року було зафіксовано зменшення числа членів організації на 400 тис. осіб. Опитування рядових членів ТЧХ, проведене в 1989 році, показало, що лише кожен десятий з респондентів брав активну участь у діяльності організації [8, с. 42].

Поступовий злам системи підпорядкування громадських організацій партійно-державним структурам сприяв поверненню товариства до традиційних цінностей світового червонохресного руху. У виступах на VI пленумі організації у червні 1990 року було зазначено, що головними принципами діяльності Червоного Хреста УРСР стали гуманність, співчуття, благодійність, доброта, людяність [9, арк. 32]. На шпальтах часопису «Радянський Червоний Хрест» І. Усіченко, який на той час очолював ТЧХ УРСР, зауважив, що Товариство орієнтується на людину, на забезпечення соціальної захищеності самотніх, немічних, знедолених та інвалідів. Працювати в цьому напрямку потрібно разом, об'єднавши зусилля як державних, так і громадських організацій та фондів. У тому числі, не слід відкидати співпрацю з Рухом, якого Товариство хотіло сприймати «активним союзником в широкому спектрі питань гуманізації суспільних відносин, соціальної справедливості, екологічної безпеки, миротворчості» [2, с. 3].

Товариство Червоного Хреста УРСР протягом другої половини 80-х років ХХ ст. залишалася найбільшою гуманітарною організацією республіки. Саме тому основний акцент у своїй діяльності ТЧХ УРСР поставило на розвиток та поліпшення медико-соціальної, агітаційно-пропагандистської та благодійної діяльності. Слід відзначити певний внесок комітетів, організацій і санітарного активу ТЧХ УРСР у поліпшення охорони здоров'я населення, утвердження здорового способу життя. Протягом першої половини 80-х років ХХ ст. при виконках сільських та селищних Рад народних депутатів було створено 5 тисяч громадських санітарних інспекцій, що дало змогу поліпшити санітарний стан значної кількості об'єктів народного господарства, будинків, вулиць і населених пунктів. Понад 250 тис. санітарних активістів, підготовлених за програмами профілактики інфекційних захворювань і отруєнь отрутохімікатами, брали участь у санітарно-оздоровчих і профілактичних заходах, що їх проводили органи охорони здоров'я [5, с. 8].

ТЧХ УРСР опікувалося організацією та проведенням серед населення України заходів з безоплатного донорства. У 1986 році показник участі у заходах сягнув рівня 54,1 на 1000 населення, а серед студентства –

394 на 1000, що сприяло рівномірному розподілу донорських ресурсів з-поміж усіх соціальних груп населення і розвитку донорства економічним шляхом. Значної уваги заслуговувало поліпшення медико-санітарної підготовки населення, зокрема підготовка громадських санітарних інспекторів. Провадилося активне пропагування здорового способу життя з використанням різних форм та методів. Наприклад, проведено понад 3,6 млн. лекцій та бесід, підготовлено більше 100 тис. виступів та програм на радіо та телебаченні, на шпальтах періодичних видань було розміщено 14 тис. матеріалів просвітницької тематики [10, арк. 18–19].

Збільшення питомої ваги міського населення (особливо в др. половині 50–х років ХХ ст.), міграційні процеси в загальносоюзному масштабі, послаблення соціальних зв'язків між поколіннями, наслідки війни і повернення сотень тисяч реабілітованих з таборів та заслання після ХХ з'їзду КПРС спричинили зростання кількості самотніх людей похилого віку та інвалідів, які потребували щоденного догляду, викликали необхідність пошуку нових форм соціально-медичного обслуговування. Державні органи соціального захисту не були підготовлені до адресної допомоги мало-забезпеченим. Саме тому патронажна служба милосердя, започаткована за ініціативою товариства Червоного Хреста з 1961 року, посіла важливу нішу в наданні соціально-медичної допомоги населенню.

Ускладнення соціально-економічної ситуації в Україні наприкінці 80–х років ХХ ст. призвело до збільшення обсягів роботи патронажної служби. На початку 1988 року в Україні надавали медичну та соціально-побутову допомогу самотнім громадянам похилого віку та інвалідам 1160 сестер милосердя. З 1 січня 1989 року їх кількість збільшилася до двох тисяч. Крім того, було запроваджено 1958 посад молодших сестер милосердя. Таким чином, штат служби милосердя збільшився у чотири рази, що дозволило взяти під опіку не лише жителів міста, але і направити 1983 медичні та молодші сестри милосердя на допомогу у сільську місцевість. Додаткові кошти на їх утримання були виділені республіканським фондом Миру (понад 4 млн. крб.). У 1990 році медико-соціальні послуги населенню надавали чотири тисячі сестер милосердя, на оплату праці яких, а також на транспортні та інші витрати, Товариство Червоного Хреста УРСР асигнувало 7,5 млн. карбованців. Загалом, надавалися послуги 135 тис. осіб похилого віку та інвалідам, які отримали матеріальну допомогу в розмірі 700 тис. крб., що втричі більше ніж у 1989 році [11, арк. 103].

З моменту Чорнобильської катастрофи Червоний Хрест став опікуватися населенням, яке постраждало в результаті найбільшої техногенної аварії сучасності. Уже 27 квітня 1986 року представники Центрального та Київського обласного комітетів ТЧХ взяли участь у нарадах у Міністерстві охорони здоров'я та обласному відділі з охорони здоров'я відповідно з координації дій по наданню допомоги постраждалому населенню [12, с. 2]. Допомога надавалася завдяки участі санітарних дружин та санітарних постів товариства у розселенні евакуйованих із зони відчуження; організації Днів донора для допомоги ліквідаторам аварії на ЧАЕС; наданні матеріальної допомоги постраждалому населенню; піклуванні про самотніх громадян похилого

віку, які були евакуйовані із забруднених радіацією територій; використання агітмашин, поширення листівок та пам'яток для інформування населення про санітарно-профілактичні заходи боротьби з негативними наслідками аварії; відправка жінок та дітей із постраждалих районів на лікування та оздоровлення в піонерські табори, санаторії УРСР. Зокрема, Вінницька обласна організація власним коштом організувала санаторно-профілактичне лікування в Криму близько ста жінок та дітей з числа постраждалих [13, арк. 3]. ТЧХ сприяло утворенню та реєстрації в областях відділень громадської організації «Союз Чорнобиль».

З метою використання міжнародної гуманітарної допомоги постраждалим Червоний Хрест УРСР ініціював прийняття міжнародної програми «Чорнобиль», завдяки чому держава отримала дозиметри, установки для очищення води, діагностичні пересувні лабораторії, що сприяло поліпшенню медичного обслуговування в забруднених радіацією районах. У 1986–1990 роках на надання матеріальної допомоги евакуйованим із зони відчуження, переселенням, самотнім громадянам похилого віку, інвалідам, багатодітним сім'ям, які проживали в забруднених радіацією районах, учасникам ліквідації аварії на ЧАЕС, а також на оздоровлення дітей, оплату 213 посад сестер милосердя, що опікувалися постраждалими від аварії, товариство виділило 9,5 млн. крб. У 1990 році завдяки ініціативі Червоного Хреста було зібрано у населення, трудових колективів, закуплено на свої кошти і привезено в постраждалі райони 1,5 тис. тонн продуктів на суму більше одного млн. крб. [11, арк. 116]. Поширення в Україні небезпечної хвороби – СНІДу спонукало ТЧХ УРСР створити у 1990 році Український республіканський центр «Антиснід» та розпочати залучення коштів на допомогу в лікуванні хворим [14, арк. 4].

Зміни у суспільно-психологічній атмосфері, викликані подальшими трансформаціями українського суспільства в 1989–1990 роках, визначали потребу у нових формах та методах червонохресного руху, що дозволили б повною мірою реалізувати гуманістичний потенціал товариства, звільнитися від ідеологічно заангажованої орієнтації. На V пленумі ЦК ТЧХ УРСР у червні 1989 року було відзначено, що основою моделі інформаційно-пропагандистської роботи має стати розповсюдження ідей гуманізму та миру, виховання відповідального ставлення до здоров'я та формування здорового способу життя, створення і мобілізація сил та засобів для невідкладної допомоги у надзвичайних ситуаціях, участь в охороні навколишнього середовища, відродження традицій милосердя [7, арк. 5]. У виступі заступника голови ЦК ТЧХ УРСР М. Лапко визнавалося, що «процеси перебудови та демократизації викликали у певній частині населення критичне ставлення до роботи більшості громадських організацій» [7, арк. 10]. Засуджувалася практика виконання планових завдань зі збору членських внесків шляхом нав'язування у трудових колективах купівлі марок «членських внесків». Для подальшого фінансового забезпечення служби милосердя ТЧХ, виплати додаткових коштів малозабезпеченим самотнім громадянам, організації безоплатного харчування знедолених, надання матеріальної допомоги жертвам техногенних катастроф та стихійних лих, поліпшення умов життя інвалідам

війни та праці, афганцям, сиротам, солдатським вдовам комітети ТЧХ УРСР посилюють роз'яснювальну роботу у трудових колективах. З 1 січня 1990 року комітети Червоного Хреста республіки перейшли на госпрозрахунок та самофінансування, при цьому головним завданням стало забезпечення фінансової бази незалежно від джерел її поповнення. Поліпшувалася структура та система управління організацією – було скорочено 323 посади [15, с. 32].

Складність та багатоманітність завдань, що постали перед товариством на початку 90-х років минулого століття, зменшення грошових надходжень в результаті зростання недовіри до одержавлених громадських організацій, інфляційні процеси в економіці спричинили фінансові труднощі у виконанні важливих соціальних програм. У березні 1991 року голова ЦК Червоного Хреста УРСР І. Усиченко звертається до ЦК КПУ з проханням підтримати діяльність патронажної служби Товариства та реалізацію програми «Чорнобиль» виділенням на рахунок організації 4,5 млн. крб. Реакція компартійних службовців була доволі стриманою. З приводу Чорнобильської програми у листі-відповіді відзначалося, що «передбачені на цілі ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи партійні кошти направляються виключно на оздоровлення дітей... Виділити кошти на інші цілі ЦК КПУ не має можливостей» [11, арк. 137]. Також в обкоми КПУ було направлено лист із проханням провести відповідну роботу з керівниками трудових колективів підприємств, організацій та установ, які б перерахували кошти на рахунки обласних комітетів Товариства Червоного Хреста УРСР [11, арк. 104], що слід вважати завуальованою відпискою.

4 квітня 1991 року було затверджено Статут ТЧХ України, відповідно до якого основною метою діяльності Товариства став захист життя людини, попередження та полегшення людських страждань під час збройних конфліктів, стихійного лиха, катастроф та аварій, надання допомоги медичній службі Збройних сил й органам охорони здоров'я, сприяння органам державної влади України в їх діяльності у гуманітарній сфері. Організація зусиллями патронажної служби організовує медико-соціальну допомогу громадянам похилого віку, інвалідам та іншим соціально незахищеним верствам населення, сприяє реалізації державних програм, спрямованих на охорону здоров'я і надання допомоги малозабезпеченим верствам населення, співпрацює для виконання цих завдань з іншими організаціями та установами [16, с. 12].

Отже, протягом другої половини 80-х років акцент у роботі Товариства був зміщений на вдосконалення медико-соціальної діяльності осередків Червоного Хреста та необхідність врахування суспільних трансформацій в Україні, що створили умови для повернення в повсякденній діяльності до принципів міжнародного червонохресного руху.

Список використаних джерел

1. Усиченко І. І. доброта, і милосердя / І. Усиченко, Ю. Віленський, О. Заграничний. – К.: Товариство Червоного Хреста України, 2001. – 63 с.
2. Усиченко І. І. С ориентиром на человека / І. І. Усиченко // Советский Красный Крест. – 1990. – №2. – С.3–5.
3. Безбородов А. Б. Противоречия советского краснокрестного движения в 50–60-е гг. / А. Б. Безбородов // Информационный бюллетень о деятельности СОКК и КП СССР. – 1990. – №2 (13). – С.75–84.

4. Ямпольская П. А. Общественные организации в СССР / П. А. Ямпольская. – М.: Наука, 1972. – 216 с.
5. XVI з'їзд товариства Червоного Хреста УРСР. – К.: «Здоров'я», 1987. – 24 с.
6. Статус члена Исполнительного комитета ордена Ленина Союза обществ Красного Креста и Красного Полумесяца СССР. – М. [Б.В.], 1988. – 6 с.
7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф.4616. – Оп.1. – Спр.944. – 81 арк.
8. Точка отчёта // Информационный бюллетень о деятельности СОКК и КП СССР. – 1991. – №2 (17). – С.42.
9. ЦДАВО України. – Ф.4616. – Оп.1. – Спр.947. – 70 арк.
10. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО). – Ф.Р-4956. – Оп.1. – Спр.1583. – 48 арк.
11. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф.1. – Оп.32. – Спр.2942. – 200 арк.
12. Участие общества Красного Креста УССР в оказании помощи населению, пострадавшему в результате аварии на Чернобыльской АЭС // Информационный вестник ЦК ОКК УССР. – 1990. – №2. – С.2–37.
13. ДАВО. – Ф.Р-4956. – Оп.1. – Спр.1708. – 27 арк.
14. ЦДАВО України. – Ф.4616. – Оп.1. – Спр.949. – 167 арк.
15. На съездах республиканских обществ Красного Креста и Красного Полумесяца // Информационный бюллетень о деятельности СОКК и КП СССР. – 1991. – №2 (17). – С.30–36.
16. Статут Товариства Червоного Хреста України. – К.: «Чорнобильінтер-інформ», 2001. – 32 с.

References

1. Usichenko I. I. dobrota, i myloserdya / I. Usichenko, Yu. Vilens'kyy, O. Zahranichnyy. – K.: Tovarystvo Chervonoho Khresta Ukrayiny, 2001. – 63 s.
2. Usichenko I. I. S orientirom na cheloveka / I. I. Usichenko // Sovetskij Krasnyj Krest. – 1990. – №2. – С.3–5.
3. Bezborodov A. B. Protivorechija sovetского krasnokrestного dvizhenija v 50–60-е гг. / A. B. Bezborodov // Informacionnyj bjulleten' o dejatel'nosti SOKK i KP SSSR. – 1990. – №2 (13). – С.75–84.
4. Jampol's'kaja С. А. Obshestvennye organizacii v SSSR / С. А. Jampol's'kaja. – М.: Nauka, 1972. – 216 s.
5. XVI z'yizd tovarystva Chervonoho Khresta URSR. – K.: «Zdorov'ya», 1987. – 24 s.
6. Status chlena Iсполnitel'nogo komiteta ordena Lenina Sojuza obshhestv Krasnogo Kresta i Krasnogo Polumesjaca SSSR. – М. [Б.В.], 1988. – 6 s.
7. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv vyshcheykh orhaniv vlady ta upravlinnya Ukrayiny (dali – TsDAVO Ukrayiny). – F.4616. – Op.1. – Spr.944. – 81 arkh.
8. Tochka otschjota // Informacionnyj bjulleten' o dejatel'nosti SOKK i KP SSSR. – 1991. – №2 (17). – С.42.
9. TsDAVO Ukrayiny. – F.4616. – Op.1. – Spr.947. – 70 arkh.
10. Derzhavnyy arkhiv Vinnyts'koyi oblasti (dali – DAVO). – FR-4956. – Op.1. – Spr.1583. – 48 arkh.
11. Tsenral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh ob'yednan' Ukrayiny. – F.1. – Op.32. – Spr.2942. – 200 arkh.
12. Uchastie obshhestva Krasnogo Kresta USSR v okazanii pomoshhi naseleniju, postradavshemu v rezul'tate avarii na Chernobyl'skoj AJeS // Informacionnyj vestnik CK OKK USSR. – 1990. – №2. – С.2–37.
13. DAVO. – FR-4956. – Op.1. – Spr.1708. – 27 arkh.
14. TsDAVO Ukrayiny. – F.4616. – Op.1. – Spr.949. – 167 arkh.
15. Na s'ezdah respublikanskih obshhestv Krasnogo Kresta i Krasnogo Polumesjaca // Informacionnyj bjulleten' o dejatel'nosti SOKK i KP SSSR. – 1991. – №2 (17). – С.30–36.
16. Statut Tovarystva Chervonoho Khresta Ukrayiny. – K.: «Chornobyl'inter-inform», 2001. – 32 s.

Levchuk K. I., Doctor of History, Professor, Head of Department of the History of Ukraine and philosophy, Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine, Vinnytsia), ki_levchuk@i.ua

Forms and methods of charity activities of the Red Cross Society of Ukraine (1985–1991 years)

Forms and methods of the Red Cross Society of Ukraine in terms of social and economic relations transformation (1985–1991 years), based on the study and synthesis of archival sources, published documents, research literature were found.

Keywords: Red Cross Society, charity activities, social protection, humanitarian aid.

* * *

УДК 340.12

Власенко Ю. К.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
гуманітарних і правових дисциплін,
Донецький національний університет
економіки і торгівлі ім. М. Туган–Барановського
(Україна, Кривий Ріг), ulianna1501@mail.ru

ІДЕЙНА ОСНОВА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Обґрунтовується потреба ідейного фундаменту для інтеграційних процесів в українському суспільстві. Відзначається наявність системної кризи, що вимагає її концептуального осмислення на державному рівні. Аналізується вплив гостро посталих суспільно значущих питань на процес перетворення атомізованого українського суспільства в інтегровану органічну суспільну єдність. Автор вважає за доцільне обрати в якості соціо-групової основи розбудови українського суспільства саме український етнос та в якості ідейної основи – національну ідею, яка спроможна об'єднати безвідносно до соціально-економічної, релігійної чи будь-якої іншої приналежності. Відзначається потреба системного підходу до державного врегулювання як внутрішнього, так і зовнішнього вектору політики.

Ключові слова: інтеграція, соціо-групова структура суспільства, середній клас, національна ідея, базові цінності культури.

Сучасну кризу українського суспільства можна характеризувати як системну, на користь чого свідчить її затяжний та комплексний характер. Українська держава налічує 25-річну історію своєї незалежності, протягом якої ми стали свідками щонайменше чотириразового обвалу економіки країни. Внаслідок чого – масове безробіття, девальвація національної валюти, стрімке зростання бідності українців аж до переходу її за межу 7% за офіційною статистикою та 28% за підрахунком Кабміну за ринковими цінами на 2014 рік. На сьогоднішній день що цифру можна лише уявити, враховуючи ріст інфляції до серпня 2016 року на 38,2%, зростання цін на продовольчі товари на 32,7% і подорожчання комунальних тарифів на 122,6% [6].

За цих умов недивним єглибокий рівень недовіри людей до влади, дії якої дисонують із заявленими гаслами під час Революції Гідності 2013–2014 рр. та офіційно обраним курсом у політичному та соціально-економічному житті України з того часу і до сьогодні. Війна, корупція і криза – ось так, у трьох словах можна змалювати реалії процесу розбудови української державності взагалі та євроінтеграційних процесів зокрема. Така ситуація визначає актуальність даної статті та потребу глибокого аналізу політичної системи України в цілому та векторів її розвитку зокрема.

Метою даної статті є дослідження ідейних основ інтеграційних процесів в українському суспільстві та їх концептуального осмислення на державному рівні. Задля цього ми ставимо перед собою наступні завдання: визначити та обґрунтувати потребу українського народу та його політичної системи у процесах інтеграції як на внутрішньому, так і міжнародному рівні; проаналізувати базові засади інтеграційного фундаменту; дослідити переваги національної ідеї як основи інтеграційних процесів в українському суспільстві.

Серед наукового доробку у цьому напрямку варто відзначити роботи щодо вивчення можливостей стабілізації політичної системи в Україні та їх зв'язок з євроінтеграцією Б. Макаренка, Ю. Пивоварова та В. Бортнікова; щодо аналізу шляхів та проблем консолідації українського народу Л. Бортнікі Т. Павлової, С. Федуняка, Н. Степіко; щодо визначення

концепту української національної ідеї Н. Кочури, С. Лепехіна та А. Біласа, І. Бех та К. Чорної, І. Гомзяка.

Для початку з'ясуємо сутність категорії «інтеграція» (з латини – відновлення), що виступає процесом або дією, наслідком якого є цілісність, відновлення єдності [2, с. 181]. Процеси інтеграції можуть мати місце в рамках вже складеної системи (в цьому випадку вони ведуть до підвищення рівня її цілісності та організованості), так і за виникнення нової системи з раніш не пов'язаних елементів [2, с. 210]. Варто відзначити, що це поняття було запозичено з психології і застосування його відносно суспільства означає аналіз процесу перетворення групи в єдине ціле на підставі взаємного пристосування один до одного. Ступінь групової інтеграції обумовлений усвідомленістю своєї приналежності до групи, визнанням її цілей, цінностей та норм. За словником практичного психолога її характерними ознаками виступають: 1) впорядкованість внутрішньогрупових структур; 2) співзгодженість основних елементів системи групової активності; 3) стійкістьсубординаційних взаємозв'язків між ними; 4) стабільність та спадкоємність їх функціонування; 5) інші ознаки, що свідчать про психологічну єдність та цілісність соціальної спільноти. На думку автора, специфічною особливістю інтеграційних процесів є їх прихованість у повсякденному функціонуванні групи та їх прояв лише у кризових ситуаціях, коли виникають раптові перешкоди [4]. І дійсно, відчуття, що українське суспільство дедалі атомізується і, навіть, переживає процеси дезінтеграції у зв'язку із чималою кількістю суперечливих проблем як всередині держави, так і на міжнародному рівні, не зникало до подій Євромайдану 2013–2014 рр. Навіть коли перед українським народом гостро постали питання вибору цивілізаційного орієнтиру (Захід або Росія), обрання вектору політичної інтеграції, ситуація у суспільстві загострювалася, але не набувала організаційних контурів. І лише після усвідомлення можливого розпаду української державності, внаслідок втрати частини державної території, ескалації та підтримки військового конфлікту на сході країни, українське суспільство заявило себе єдиною нацією, органічним цілим, що для багатьох суб'єктів внутрішньої та зовнішньої політики стало неочікуваним. У більшості громадян з'явилося почуття «Ми-приналежності» («ми – українці»), кристалізувалися деякі загальногрупові норми регуляції поведінки (орієнтація на європейські демократичні цінності), відбулося помітне підвищення організованості та узгодженості взаємодії у відповідь на зовнішній дестабілізуючий вплив (називати кожного загублого поіменно та віддавати їм шану, свідомо йти на захист своєї Батьківщини, на протидію ворогу підтримувати один одного), були прикладені зусилля членами групи, спрямовані на оздоровлення психологічного клімату внаслідок його порушення (поява великої кількості волонтерів на всіх рівнях соціального життя українців).

Такий стан справ лише підтвердив правильність психологічної точки зору, що групова інтеграція проявляється та розуміється як емоційна ідентифікація людини із групою/суспільством та її членами. Разом з тим, ці процеси виступили епізодичними проявами колективної свідомості на історичному проміжку становлення української державності і

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Панарін О. Є. «Полное собрание законов Российской империи» як джерело вивчення міграції російських старообрядців.	7
Муханов В. М. Українсько–молдавські політичні відносини в контексті розбудови української національної держави в 50–х рр. XVII ст.	11
Губицкий Л. В., Мельник Г. М. Виробництво алкогольних напоїв як соціальний привілей (на прикладі Київської губернії у першій половині XIX ст.).	14
Ісаєнко О. Постаєть гетьмана Петра Сагайдачного в українській історіографії кінця XIX – початку XX століття.	19
Мельничук І. А., Суліменко О. Г. Господарські та культурно–релігійні взаємовпливи української та німецької громад Волині (кінець XIX – початок XX століття)	24
Гоков О. А., Фалько С. А. Военно–разведывательная миссия Н. Я. Шнеура и В. А. Бодиско по странам Европы, Северной Америки и Азии в 1880–1881 гг. (Військово–розвідувальна місія М. Я. Шнеура і В. А. Бодиско у країні Європи, Північної Америки та Азії в 1880–1881 рр.)	28
Богатчук С. С. Розвиток технічної думки в українській залізничній галузі в кінці XIX ст. – початку XX ст.	32
Bryła M. Praktyki religijne w środowisku osadzonych oraz osób związanych z więzienictwem w II Rzeczypospolitej w aspekcie historycznym (Релігійні практики серед осуджених та осіб, пов'язаних із в'язницею у II Речі Посполитій в історичному аспекті)	36
Годя І. М. Історія розвитку туризму Гуцульського краю кінця XIX – початку XX століть та сьогодні	41
Трускавецька І. Я. Історичні постаєть ентомологів України, їхній вклад у розвиток науки (друга половина XIX– початок XX ст.)	46
Мараєв В. Р. Договори Української Держави і Всевеликого Війська Донського (1918 р.)	48
Варгатюк С. В. Концептуальні засади зовнішньої політики Директорії УНР	52
Проценко В. Освітняська профспілка УСРР на початку 1920–х рр.: підпорядкування більшовицькій владі	54
Кивгила І. Г. Відображення організаційного становлення системи сільськогосподарського кредиту у науковому доробку економістів–аграрників доби НЕПу	58
Пащенко В. В. Роль вищого державно–політичного чиновництва в експлуатації природного потенціалу України під час індустріалізації 1930–х рр. (на прикладі О. Шліхтера)	63
Онщенко С. Б. Залізничний комплекс Української РСР у період його відбудови (1943–1950 рр.)	67
Лук'яненко О. В. Просторово–часові виміри повсякдення педінститутів УРСР доби «відлиги» (1953–1964 роки) (Ч.4)	71
Садикова В. В. Військово–політичні відносини Великої Британії та СРСР у кінці 1970–х – першій половині 80–х рр. XX століття	75
Левчук К. І. Форми і методи добровинної діяльності Товариства Червоного Хреста УРСР (1985–1991 роки)	78
Власенко Ю. К. Ідейна основа інтеграційних процесів в Україні	82
Гапєєва О. Л. Інформаційні кампанії Російської Федерації на Кримському півострові (1997–2006 рр.): історичний аспект	84
Skoczyska–Prokopowicz В. Działalność ukraińskich instytucji naukowych i edukacyjnych w drugiej połowie lat 40–tych XX wieku (Діяльність українських наукових та освітніх установ в діаспорі у другій половині 40–х років XX століття)	88
Чучко Д. К. Православне духовенство на дипломатичній службі господарів Молдавії (XVI – XVIII ст.)	90
Магдич О. Р. Християнізація ранньосередньовічної Польської держави (до 1050–річчя події)	93
Пестрикова О. В. Науковий доробок та біографія Людвіка Кубалі: історіографічні аспекти	98
Годлевський М. С. Ядерна зброя в контексті зовнішньої політики США за адміністрації Барака Обами	103
Горобець О. О. Арктика в міжнародних відносинах початку XXI ст.	107

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Горбенко К. П. Поняття екзистенціалу в історико–філософському та соціально–філософському дискурсах	110
Гапченко О. В. Патріотизм вище за віру. Формування ідеалу людини в українській свідомості (друга половина XVI – перша половина XVII ст.)	114
Царенко А. В. Візантійський аскетизм як предмет історико–естетичних студій	117
Чорна Л. В. Філософське осягнення суспільного ідеалу мислителями Близького Сходу в епоху середньовіччя	122
Чжань С. Філософське наследие Ореста Новицького: критики і єдинодушники (Філософські погляди Ореста Новицького: критики і єдинодушники)	126
Константинов М. В. Генезис понятия «вторичная моделирующая система» у Ю. М. Лотмана (Генезис поняття «вторинна моделююча система» у Ю. М. Лотмана)	130
Маєвская Л. Б. Влияние концепций Сайида Кутба на формирование воззрений представителей партии «Братья–мусульмане» (Вплив концепцій Сайида Кутба на формування поглядів представників партії «Брати–мусульмани»)	135
Макарова А. О. Детерминантність вибору: свобода чи щастя (на матеріалах творів «Екзистенціалізм – це гуманізм» та «Нудота» Ж.–П. Сартра)	139
Карпенко О. О. Філософські виміри ідеї абсолютної музики у Ріхарда Вагнера	144
Кульченко В. П., Циганок О., Лех В. Проблема формування позитивної філософії О. Конта крізь призму біографічного та культурологічного підходів	147
Поцюрко М. М. Примирення свободи волі та предестинації як основа антипелагіанської полеміки Августина	150
Вищо В. Ю. Натуралістично–психологічна парадигма тлумачення Рігведи Д. Овсянко–Куликовським	153
Русаков С. С., Ткачук Н. М. Британський та американський напрями Cultural Studies: компаративний аналіз	157
Іванчук В. В. Концептуалізація отчуждения в німецьком трансцендентальному ідеалізмі (Концептуалізація відчуження в німецькому трансцендентальному ідеалізмі)	162
Вершина В. А., Михайлюк А. В. Інтерпретація як конструювання смислу (Інтерпретація як конструювання смислу)	166
Волковинська В. О. Застосування феноменологічного методу до інтерпретації понять «публічність» та «приватність»	171
Ігнатко В. Ціннісні пріоритети життєвого простору людини індустріальної та постіндустріальної епохи	175
Драпушко Р. Особливості демократичного розвитку українського соціуму та його вияв у сфері туризму	179
Карпенко С. Р. Альтернативні моделі соціальної успішності в рамках постструктуралістського дискурсу (Альтернативні моделі соціальної успішності в рамках постструктуралістського дискурсу)	182
Кирицький О. В. Становлення та роль віртуального у процесах соціального конструювання	186
Красніцька Г. М. Міжнародний етикет та його роль у веденні переговорів	189
Лаврова Л. В. Категоріальна репрезентація духовного в людині	192
Левченко А. В. Соціальна організація у часових пластах історії: філософський аналіз	195
Максюта М. Є., Мала Я. Л. До парадигми громадянськості: рецепції логіки гідності	199
Бичков М. М. У пошуках сутнісної визначеності громадянського суспільств	204
Кульченко В. П., Медведь Я., Харук В. Проблеми біотехнології в структурі філософії науки	208
Metelava T. O. System of values as a factor of society transformation: fundamental values and existential values (Система цінностей як чинник суспільної трансформації: цінності базові та екзистенційні)	210

Олексенко Р. І. Роль сім'ї у становленні та розвитку майбутнього підприємця (соціально-філософський аналіз)	216
Сакун А. В. Герменевтична традиція в гуманітарному знанні: методологічний аспект	219
Серебряннікова Н. І. Час та простір в традиційній лікувальній практиці	222
Śniegulska A. Rodzicielstwo w przestrzeni współczesnej rodziny polskiej (Виховання дітей в сучасній польській сім'ї)	227
Суріна Г. Ю. Філософські засади використання нарративного методу в психології і педагогіці	229
Суський Я. С. Філософський аналіз дослідження структури особистості в соціальних науках першої половини ХХ століття	233
Ткаченко К. О. Специфіка врегулювання етичних норм адвокатської практики у сучасній Британії	238
Бойко М. П. Культурологічно-філософська дилема формування громадянського суспільства в Україні в ідеях Кирило-Мефодіївського товариства	241
Адыгезалова С. М., Абасов А. С. Современная культура: тенденции трансформации (Сучасна культура: тенденції трансформації)	244
Бойко І. М. Проблема систематизації джерельної бази у дослідженні православно-католицьких відносинв незалежній Україні	249
Бортнікова О. Г. Організація процесів функціонування релігійних і політичних суб'єктів як чинника формування політичної нації в Україні	253
Каприцин І. І. Спадкоємність у розвитку релігійної культури: загальне і особливе	257
Сабадуха В. О. Ідея особистості в контексті принципів духовної ієрархії і рівності	261
Савицька І. М., Петров В. О. Звільнення свідомості як шлях досягнення свободи в індійській релігійно-філософській традиції	267
Бондарчук Б. Г. Методологічні засади вивчення мовних феноменів: плюралізм підходів	271
Воловенко І. В. Антиномії мовної системи як основний чинник еволюції словникового складу мови	276
Ільїна Г. В. Літературні форми філософських творів у контексті професіоналізації філософії: історико-філософська перспектива	278
Кондратьєва А. В. Парадигмальний підхід до аналізу освітнього менеджменту	281
Троїцька О. М. Діалог як конструкт розгортання суб'єктності Homoeducandus і модернізації вищої освіти	284
Дейнека В. В., Кучера Т. М. Майбутнє філософської освіти в інформаційну епоху: моральні імперативи	287
Бондарчук С. М. Актуальність педагогічної освіти: виклики сьогодення, проблеми та шляхи їх вирішення	290
Линовицька А. Державна політика в галузі освіти: інновації та відповідальність	292
Найдюнов О. Г. Реалізація української національної ідеї у вищій освіті в умовах інформаційного суспільства	296
Невмержицька Н. М. Роль університетського середовища у формуванні соціальної відповідальності студентів за набуття ними необхідної компетентності	301
Опанасюк Ю. І. Реалізація мети й основних завдань інформатизації освіти	307
Рябенко В. І. Класичний університет: проблема ідентичності та інституційного розвитку в контексті євроінтеграції та глобалізації	311
Сагуйченко В. В. Культурологічний поворот у дослідженні освітніх інституцій	317
Силадій І. Головні виклики європейського вектору розвитку української освіти	320
Silaguy I. M., Marinets N. V. Democratic education to prepare future pedagogues in pedagogical universities (Демократична освіта для підготовки майбутніх педагогів педвузів)	323
Терещенко М. Проблеми модернізації підготовки менеджерів з інновацій в контексті реформування системи освіти в Україні	329
Ань Чень Сі. Проблеми інтерпретації категорій знань та інформації в умовах становлення знанневої економіки	333

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Панчук М. І. Національна ідентичність мешканців Галичини	338
Котигоренко В. О., Мандебура О. С. Громадянське суспільство України: потенціал волонтерства	346
Дегтеренко А. Перспективи реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим шляхом забезпечення прав і свобод громадян України	356
Jawirnienko W., Drzewicki A. Wojna na Ukrainie jako pole realizacji niemieckiej polityki na rzecz zapobiegania konfliktom (Війна в Україні як поле реалізації німецької політики щодо запобігання конфліктів)	362
Угрин Л. Я. Історико-філософські передумови формування дискурсу політичної ідентичності	367
Шейко А. В. Соціально-політична криза як каталізатор самоорганізації громадянського суспільства	372
Шиманова О. В. Проблема співвідношення громадянського суспільства, громадянської активності і громадянської комунікації: політологічний аспект	377
Сенюк Ю. Я. Теоретичні аспекти соціалконструктивістських досліджень міжнародного співробітництва та інтеграції	380
Гримська М. І. Нові політичні партії правого спрямування в Європі: до питання термінології	383
Дахно О. Ю. Територіальна цілісність як структурний атрибут держави в умовах глобальної інтеграції	386
Кравець А. Ю. «Ноторpoliticus» як об'єкт біополітичної рефлексії	390
Литвиненко І. І. Легітимізація соціального порядку як завдання політичних інститутів	394
Павлятенко О. В. Феномен сепаратизму в сучасному світі	398
Петренко І. І. Сутність та особливості державної політики	403
Розік М. В. Електоральні технології як чинник мобілізації	407
Щурко О. М. Архетип, стереотип і міф в міжнародному образі держави	411
Бадер А. В. Інформаційна складова збройного насилля (теоретичний аспект)	414
Бакальчук В. О. Подолання маргіналізації в етнічнонаціональній структурі українського суспільства (на прикладі ромської проблематики)	418
Балацька О. Б. Тероризм у контексті глобалізації: сучасні тенденції	422
Захаренко К. Роль громадських організацій і рухів у формуванні національної інформаційної безпеки	426
Leontev I. O. Ukrainian geostrategic perspectives from the standpoint of Ukrainian geopolitical thought (Українські геостратегічні перспективи з точки зору української геополітичної думки)	430
Гнатенко Н. Г. Інституціоналізація лобізму в Україні: історія та сучасність	434
Клюй А. І. Вища освіта України в умовах євроінтеграції	439
Вонсович О. С. Перемога Дональда Трампа на президентських виборах у Сполучених Штатах Америки: перспективи для України	442
Колісниченко Р. М. Сучасні глобальні виклики в оцінках населення м. Кропивницького	446
Костюк Д. А. Зовнішня політика та таємна дипломатія Отто фон Бісмарка після утворення Німецької імперії	451
Піковська Т. В. Національні програми Чехословацької Республіканської (аграрної) партії (1899–1922 рр.)	455
Стахурський І. В. Вплив Західноєвропейського Союзу на інституціоналізацію спільної безпекової та оборонної політики Європейського Союзу	458
Столяр О. П. Вплив нелегальної міграції на сучасні американо-мексиканські відносини	463
Аманмурадов Н. Туркменістан: чинники формування міжнародного іміджу в умовах глобалізації світогосподарських процесів	467
Волосецький В. О. Законодавство ЄС у сфері захисту персональних даних	471
Гадиров А. Х. Теоретические и практические проблемы конституционно-правового исследования уголовного процесса в Азербайджанской Республике: методологический подход (Теоретичні та практичні проблеми конституційно-правового дослідження кримінального процесу в Азербайджанській Республіці: методологічний підхід)	474
Бобрик О. Особливості адміністративно-територіальної реформи в Словаччійській Республіці	479
Шуляк С. В. Мотиви російського збройного втручання в громадянську війну в Сирії (глобальний вимір)	485
Самедов Б. Признаки, характеризующие правоотношения собственности и их основные черты (Ознаки, що характеризують правовідносини власності і їх основні риси)	488

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Виткалов С. В. Міжнародний науковий захід у м. Рівному	493
--	-----